

УДК 336.143:351

І.А. Валуйський, аспірант кафедри фінансів

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна

e-mail: vanya-val@yandex.ru

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

***Ключові слова:** бюджетна політика, бюджетна резолюція, бюджетне законодавство, державний бюджет, податкова політика.*

Останнім часом в Україні відбувається реформування, на нашу думку, основоположних сфер життя громадян, а саме: освіта, охорона здоров'я, пенсійне забезпечення тощо, джерелом фінансування яких є бюджет. Бюджет як невід'ємний «атрибут» бюджетної політики посідає особливе місце в державній політиці України. Саме через бюджет держава може впливати на розвиток чи пригнічення певної галузі національної економіки або сфери життя. В той же час, існують, закріплені в законодавстві України, певні обмеження щодо такої регуляторної діяльності держави. Тобто, як і в будь-якій правовій країні, в Україні бюджетна політика реалізовується через прийняття певних нормативно-правових актів.

Відповідно до Бюджетного кодексу України (стаття 4) бюджетне законодавство складається з [1]: Конституції України; Бюджетного кодексу України; закону про Державний бюджет України; інших законів, що регулюють бюджетні відносини; нормативно-правових актів органів виконавчої влади; рішень про місцевий бюджет; рішень та нормативно-правових актів органів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, прийнятих відповідно до Бюджетного кодексу України.

Основним нормативно-правовим актом бюджетного законодавства є Конституція України. В ній зазначено: засади побудови бюджетної системи України; основні повноваження Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України і Рахункової палати щодо затвердження, звітування та контролю Державного бюджету; основні повноваження Автономної Республіки Крим і місцевих державних адміністрацій щодо розробки, затвердження і виконання відповідних місцевих бюджетів.

Бюджетний кодекс України, прийнятий з урахуванням норм і положень Конституції України, є основоположним нормативно-правовим актом у сфері бюджетних відносин. Його сферою застосування є [1]: відносини, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання та контролю за дотриманням бюджетного законодавства; відповідальність за порушення бюджетного законодавства; правові засади утворення та погашення державного і місцевого боргу.

Похідними від Бюджетного кодексу України по суті є Основні напрями бюджетної політики (так звана «бюджетна резолюція»), які розробляються Кабінетом Міністрів України та схвалюються Постановою Верховної Ради України щорічно перед прийняттям Закону України «Про Державний бюджет» на відповідний рік. Однак, в 2017 році, Кабінетом Міністрів України вперше було розроблено проект Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки. Зазначене є позитивним, адже свідчить про те, що завдання бюджетної політики плануються не на один бюджетний період, а, в даному випадку, на три.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки» від 14.06.2017 р. № 411-р було схвалено бюджетну резолюцію, яка визначає [2]: основні завдання, напрями, принципи та механізм реалізації бюджетної політики на 2018-2020 роки; основні завдання боргової політики; пріоритетні завдання податкової політики; орієнтовні основні прогностичні макропоказники економічного і соціального розвитку України; пріоритетні завдання фінансового

забезпечення судової влади та її незалежності; реалізацію пріоритетних державних (цільових) програм та державних інвестиційних проектів; взаємовідносини державного бюджету з місцевими бюджетами; запровадження системи управління розширеним спектром фіскальних ризиків.

Важливим елементом нормативно-правового забезпечення реалізації бюджетної політики України є Закон України про Державний бюджет на відповідний рік. Так, у цьому законі визначено [3]: обсяг доходів, видатків, міжбюджетних трансфертів, кредитів (позик), державних гарантій, граничний обсяг державного боргу, соціальні стандарти, розмежовано податкові і неподаткові надходження між загальним та спеціальним фондами бюджету. Обов'язковою складовою зазначеного Закону є Прикінцеві положення та одинадцять додатків.

Невід'ємним нормативно-правовим актом бюджетного законодавства в частині реалізації бюджетної політики України є ухвалення Рішень місцевих рад про місцеві бюджети. Зазначені Рішення затверджують бюджети місцевих адміністративно-територіальних одиниць, визначають їх повноваження щодо виконання місцевих бюджетів протягом відповідного бюджетного періоду. Як відомо, що сукупність державного та місцевих бюджетів утворюють бюджетну систему України. Відповідно без вчасного прийняття відповідних нормативно-правових актів успішна реалізація бюджетної політики неможлива.

Також невід'ємною частиною нормативно-правового забезпечення бюджетної політики є Закон України «Про основи національної безпеки України», який визначає [4]: основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів та гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності.

На нашу думку, хоча це і не зазначено в чинному законодавстві, відокремлювати бюджетне та податкове законодавство не можна. Це зумовлено тим, що лівову частку доходів бюджетів складають саме податкові надходження. Відповідно, податкова політика, яка проводиться державою має прямий вплив і на бюджетну політику. Так, сферою застосування Податкового кодексу є [5]: регулювання відносин, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема Кодекс визначає вичерпний перелік податків та зборів, які справляються на території України; порядок їх адміністрування; платників податків та зборів; компетенцію контролюючих органів тощо. Однак, як і в Бюджетному кодексі України, в Податковому кодексі України відсутнє визначення поняття «податкова політика». Враховуючи, що відповідно до Конституції України (стаття 95) «держава прагне до збалансованості бюджету» [6], тобто доходи і видатки повинні відповідати один одному. Саме тому розмежування податкового і бюджетного законодавства є недоцільним, навпаки, вони постійно повинні взаємодіяти: механізм справляння податків і зборів повинен відповідати бюджетній політиці держави.

Підсумовуючи, зміст нормативно-правового забезпечення реалізації бюджетної політики в Україні має наступні недосконалості:

– у законодавстві України загалом не представлено правового розуміння бюджетної політики, її складових, можливих інструментів реалізації. Усі компоненти бюджетної політики виокремлюються похідним чином – від елементів бюджетного процесу, бюджетного механізму;

– у Конституції України та Бюджетному Кодексі не представлено законодавче обумовлений порядок формування концептуальних засад бюджетної політики країни, що визначає їх нестабільність та кон'юнктурність;

– не існує нормативних підстав до обґрунтування використання тих чи інших інструментів реалізації бюджетної політики, не забезпечується нормативно необхідна гнучкість у реалізації бюджетної політики, що є особливо актуальним в умовах нестабільності економічного середовища та кризи;

– бюджетна безпека не виокремлюється як компонент національної безпеки, що визначає стабільність фінансового стану країни та довгострокові перспективи розвитку національної економіки.

Отже, проаналізувавши нормативно-правове забезпечення бюджетної політики України можна дійти висновку, що бюджетне законодавство є недосконалим. Також враховуючи мінливість економічного середовища та зовнішні і внутрішні загрози, з якими щодня стикається держава бюджетне законодавство потребує постійного доопрацювання з метою відповіді на можливі загрози та кризові явища.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс від 08.07.2010 р. № 2456-VI. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Проект Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки [Електронний ресурс]: схвалено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.06.2017 р. № 411-р. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250079263>.
3. Про державний бюджет України на 2017 рік [Електронний ресурс]: Закон України від 21.12.2016 р. № 1801-VIII. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>.
4. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс]: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: Кодекс від 02.12.2010 р. № 2755-VI. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Конституція України (із змінами) від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. Київ, 1996. № 30. Ст. 141.